

2022-04-28
S2022/02309 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att genomföra insatser för att främja, stödja och följa omställningen till en god och nära vård för att förbättra primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att främja, stödja och följa omställningen till en god och nära vård för att förbättra primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa. Särskilt fokus ska vara på hälsofrämjande arbetssätt.

Socialstyrelsen ska säkerställa att de insatser som genomförs inom uppdraget synkroniseras med de uppdrag som myndigheten i övrigt har inom området psykisk hälsa och suicidprevention samt inom andra närliggande områden, exempelvis myndighetens uppdrag att genomföra insatser för att främja omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård (S2020/03319).

Myndigheten ska anpassa insatserna till huvudmännens olika behov och de ska omfatta både sådan kunskap som behövs för att utveckla vården och sådant stöd som behövs för att säkerställa en god kvalitet i möten med patienten. Myndigheten ska även stödja och stärka primärvårdens arbete med att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid.

Därutöver ingår att myndigheten ska följa upp och bedöma effekterna av primärvårdens omhändertagande av psykisk hälsa och hur primärvården främjar psykisk hälsa och förebygger psykisk ohälsa samt suicid. Myndigheten ska även vid behov lyfta eventuella behov av fortsatta utvecklingsinsatser inom området.

Vid genomförandet av uppdraget ska Socialstyrelsen samverka med Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) och andra berörda myndigheter. Socialstyrelsen ska vidare föra dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS), de nationella programområdena (NPO) samt med professions-, patient-, brukar- och anhörigorganisationer.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2022 använda 3 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2022 uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2022. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2023 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Rekvisition, återbetalning och redovisning av medel ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Socialstyrelsen ska årligen före utgången av mars, lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Socialstyrelsen ska före utgången av oktober 2022 lämna en beskrivning till Regeringskansliet (Socialdepartementet) av hur myndigheten planerar att lägga upp och genomföra uppdraget. Socialstyrelsen ska senast den 31 mars 2025 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Av slutredovisningen ska resultatet av genomförda insatser och eventuella behov av fortsatta utvecklingsinsatser inom området framgå. En redovisning av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stärka omställningen till den nära vården. Målet med omställningen är att patienten ska få en god, nära och samordnad vård som stärker hälsan. Målet är också att patienten ska vara delaktig utifrån sina förutsättningar och preferenser och att en effektivare användning av hälso- och sjukvårdens resurser ska kunna uppnås.

Inom ramen för omställningen till en nära vård pågår det även en refor-

mering av primärvården med ett särskilt fokus på att öka tillgängligheten, delaktigheten och kontinuiteten. Regeringen har tidigare beslutat om propositionen Inriktningen för en nära och tillgänglig vård (prop. 2019/20:164) som bl.a. innehåller regeringens inriktning för reformen och förslag till ett nationellt grunduppdrag för primärvården. Den 9 december 2021 beslutade regeringen om den andra propositionen kopplad till primärvårdsreformen, Ökad kontinuitet och effektivitet i vården (prop. 2021/22:72).

Primärvården har en central roll i hälso- och sjukvårdssystemet eftersom det är dit patienten i första hand förväntas vända sig för att få en bedömning, behandling eller i vissa fall remiss eller hänvisning till specialistsjukvården. Detta gäller också vid psykisk ohälsa. Den 28 januari 2021 överlämnade utredningen Samordnad utveckling för god och nära vård slutbetänkandet God och nära vård – Rätt stöd till psykisk hälsa (SOU 2021:6). Därutöver har Socialstyrelsen, på uppdrag av regeringen, tagit fram fleråriga strategiska färdplaner med tillhörande aktiviteter.

Med anledning av de förslag som utredningen har lämnat har regeringen bland annat beslutat om en förstärkt vårdgaranti i primärvården (prop. 2017/18:83) samt en ny definitionen av primärvård och en bestämmelse om vad som ska ingå i primärvårdens grunduppdrag (prop. 2019/20:164). Regeringen har även årliga överenskommelser med SKR för att stödja regionernas och kommunernas omställning till den nära vården. Totalt avsätts cirka 6,4 miljarder kronor för överenskommelsen under 2022. Regeringen har också en årlig överenskommelse om psykisk hälsa som delvis fokuserar på primärvårdens omhändertagande av personer med psykisk ohälsa. För 2022 tilldelas kommuner och regioner drygt 1,63 miljarder.

Regeringen har därtill gett Socialstyrelsen flera uppdrag att stödja hälso- och sjukvårdens arbete med omställningen. Socialstyrelsen har bl.a. fått i uppdrag att genomföra insatser för att främja omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård i enlighet med den plan som presenteras i myndighetens rapporter (S2020/03319). Socialstyrelsen har vidare fått i uppdrag att stärka stödet till den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården, utifrån den förstudie som myndigheten presenterade under 2019 (S2019/01225), samt att utveckla uppföljningen av primärvården och av omställningen till en mer nära vård (S2019/03056).

Inom ramen för dessa uppdrag har Socialstyrelsen lyft fram ett antal områden som myndigheten kan stödja för att driva på omställningen. Det handlar bl.a. om stöd till samordnad vård, hälsofrämjande och förebyggande arbete, patienters delaktighet och stöd till vård vid särskilda diagnoser. Som framgår av ovan arbetar myndigheten för närvarande med att stödja huvudmännen i omställningsarbetet utifrån de identifierade områdena. Socialstyrelsen ska därutöver följa omställningen genom analys och uppföljning.

Myndigheten har även i rapporten Uppföljning av omställningen till en mer nära vård - Ett förslag på indikatorer presenterat förslag till hur myndigheten kan följa omställningen. I rapporten lyfter myndigheten bland annat vikten av att synliggöra medarbetarnas perspektiv på omställningsarbetet. Syftet med uppdraget är att främja omställningen till en god och nära vård med särskilt fokus på hälsofrämjande arbetssätt för att förbättra primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa. Sådana insatser kan dels bidra till att förebygga svårare ohälsa och sjukskrivningar, dels avlasta och därmed förbättra tillgängligheten till den specialiserade psykiatrin för personer i behov av specialiserad vård.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att genomföra förstudien gällande ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga (S2021/06171). Hälsovårdsprogrammet har sin utgångspunkt i förslagen från utredningen om en sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34). Hälsovårdsprogrammet ska inkludera hälsofrämjande och förebyggande insatser och omfatta primärvården, inklusive mödrahälsovården och barnhälsovården, ungdomsmottagningarna och elevhälsans medicinska insatser. Socialstyrelsen ska lämna en slutredovisning senast den 31 oktober 2022.

Närmare om uppdraget

Utgångspunkten för uppdraget ska vara de förslag som har presenterats av utredningen God och nära vård - Rätt stöd till psykisk hälsa (SOU 2021:6) samt de fleråriga strategiska färdplaner, med tillhörande aktiviteter, som Socialstyrelsen har tagit fram och genomfört för hälso- och sjukvården respektive den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården som stöd till omställningsarbetet. Primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa är en viktig del av vårdens pågående omställning till en nära vård.

Socialstyrelsen ska genomföra insatser för att främja, följa och stödja omställningen till en god och nära vård för att förbättra primärvårdens

omhändertagande av psykisk ohälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid. Särskilt fokus ska vara på hälsofrämjande arbetssätt. Insatserna, som ska anpassas till huvudmännens olika behov, ska omfatta både sådan kunskap som behövs för att utveckla vården på systemnivå och sådan kunskap som behövs för att säkerställa en god kvalitet i mötet med patienten.

Myndigheten ska inom ramen för uppdraget följa upp och bedöma effekterna av primärvårdens omhändertagande av psykisk hälsa och hur primärvården främjar psykisk hälsa och förebygger psykisk ohälsa samt suicid, exempelvis hur primärvårdens förbättrade omhändertagande av personer med psykisk ohälsa påverkar övriga delar av hälso- och sjukvårdssystemet. I uppdraget ingår att synliggöra patienternas och personalens perspektiv.

Regeringens målsättning med uppdraget är att Socialstyrelsens stöd till huvudmännen ska tas fram utifrån deras behov och uppfattas som ändamålsenliga. Regeringens målsättning är därutöver att myndigheten, genom uppföljning och analys, bidrar till en korrekt bild av primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa och vilka delar som ytterligare behöver stärkas för att målsättningen med omställningen ska uppnås. Vid genomförandet av uppdraget ska det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa särskilt beaktas.

Det finns stora skillnader mellan könen vad gäller psykisk hälsa. Kvinnor är överrepresenterade bland de som uppger att de har nedsatt psykiskt välbefinnande, medan dödstalen till följd av suicid är betydligt högre för män än för kvinnor. Dessutom är det färre män än kvinnor som söker vård för psykisk ohälsa, och män väntar längre innan de gör det. Socialstyrelsen ska också säkerställa att de insatser som genomförs inom uppdraget synkroniseras med de uppdrag som myndigheten i övrigt har inom området psykisk hälsa och suicidprevention samt inom andra närliggande områden.

På regeringens vägnar

Lena Hallengren

Kalle Brandstedt

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevision

Finansdepartementet/BA

Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ekol

Folkhälsomyndigheten

Inspektionen för vård och omsorg

Inspektionen för socialförsäkringen

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Sveriges Kommuner och Regioner